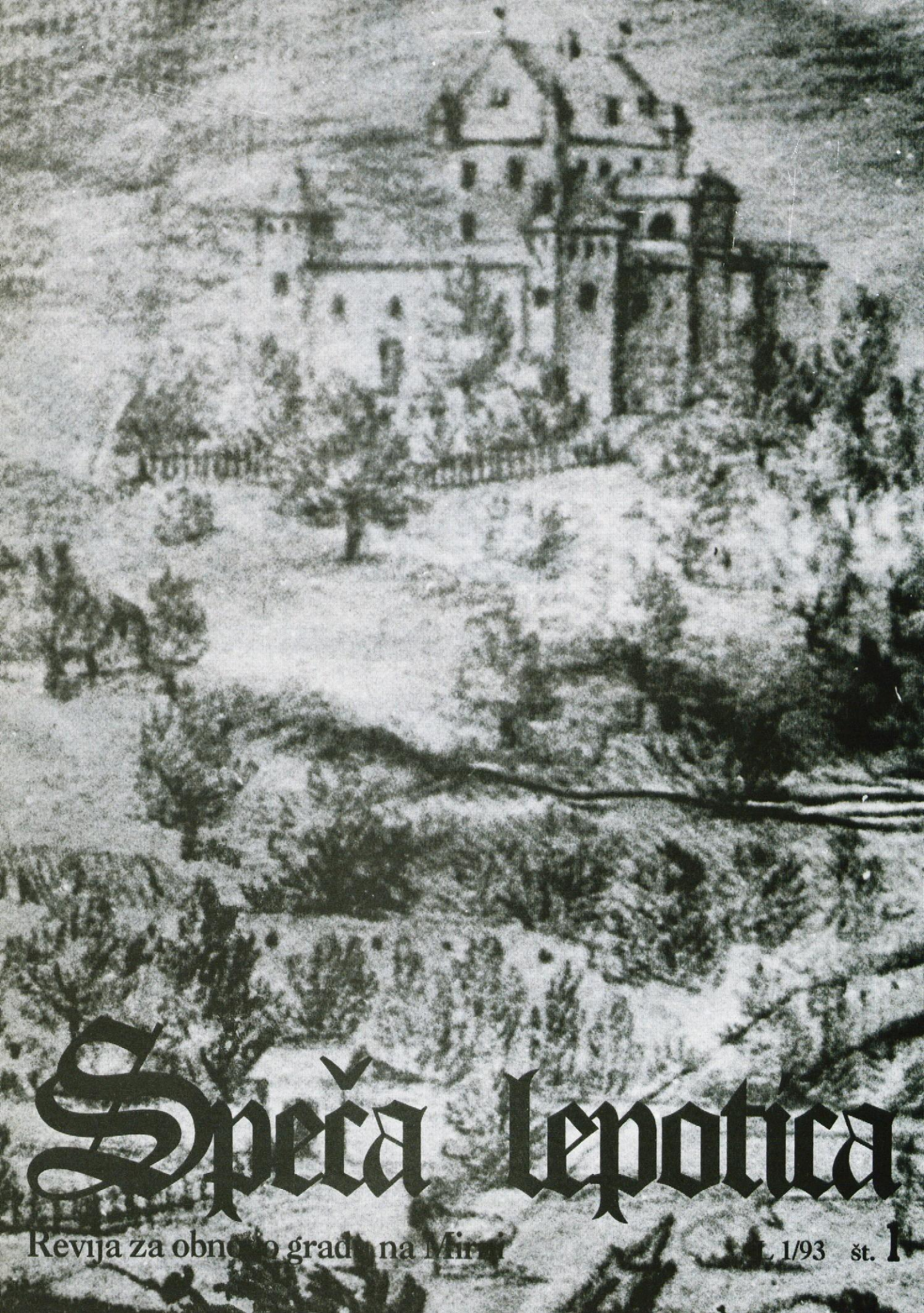

Speča lepotica

Revija za obnovo gradov na Mirni

L 1/93 št. 1

Šumberk - list 218

Slika na naslovni strani:

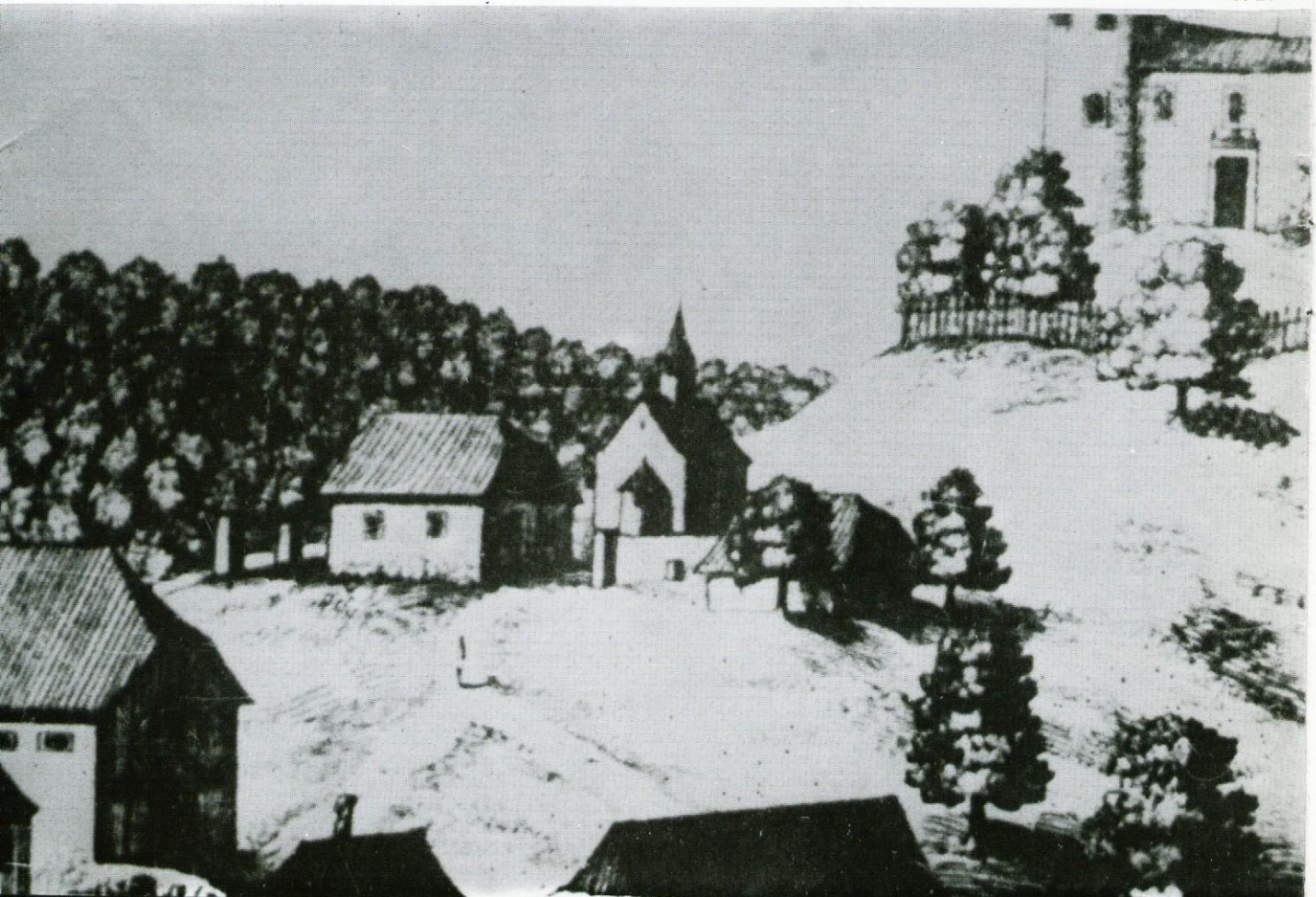
J. V. Valvasor:

Slika za bakrorez Grad na Mirni
(Metropolitan, Zagreb)

Slike iz tipografije J. V. Valvasor 1679, list št. 158, 218

J. V. Valvasor: *Topographia Ducatus Carnioliae Modernae*, Bogenšperk na Kranjskem 1697

Mirna - list 158

GRAD MIRNA

Speča lepótica

PRVA ŠTEVILKA

Dragi prijatelji mirenskega gradu!

Glasilo *Speča lepótica*, ki ga imate pred seboj, je končno prišlo do Vas. Iz prvotne zamisli na štirih straneh, na katerih naj bi brali zanimivosti o grajski preteklosti, sedanjosti in prihodnosti, je na osnovi ankete ob Novem letu 1993 prerastlo na osem strani. Prvi dve strani in zadnji dve strani so napoljene s fotografskim in drugim dokumentacijskim gradivom, notranje strani pa so napolnjene z rubrikami, ki jih poznate že iz prejšnjih dveh poizkusnih števil: Uvodnik, Iz grajske kronike, Obnovitvena dela, Urejanje okolice, Pobude, dodali pa smo še poročila o naravni in kulturni dediščini, utrinke iz anketnih prispevkov in napovedali podlistek, s katerim želimo obogatiti branje *Speče lepótica* z domišljjsko duhovitim in nekoliko jedkim zapisom, ki ga izsiljuje bogata zgodovina mirenskih grajskih zidov. Svoja doživetja bo uklenila v tok dogodkov neka Gospa, ki je večji del svojega življenja, vsaj v domišljiji, preživela kot grajska dama na mirenskem gradu. V rubriki Iz uredništva pa boste zvedeli tekoče dogodke, ki omogočajo izhajanje naše *Speče lepótica*. S tem bomo dosegli cilj, ki smo si ga zastavili z izdajanjem tega glasila, da bi bralcem čim bolj približali vrednote okolja v katerem živijo, da bi jih bolje poznali cenili in jih znali tudi varovati.

Pesem od Mirne

Jaz sem pa doma iz Mirne.
saj jo menda vsak pozna;
najbolj jo poznam seveda
jaz, ki tukaj sem doma.

To ni morda v kakih hribih
s plankami obita vas;
bela cesta skos njo pelje,
v zimskih dneh pa bela gaz.

Večja je kot Višnja gora
in če res je mesto tam,
lahko bila bi Mirna,
samo polža manjka nam.

K nam lahko se pride z vlakom,
z avtom vozom ali peš;
tu promet je kot v Ljubljani,
če po glavni cesti greš.

Vsak dobi tu, kar mu prija,
vidi hiše, gleda vlak;
kar želodec rabi, plača,
voda je zastonj in zrak.

Naš župan Krstnik je božji,
njemu kraj je posvečen;
sem naj pride. ako kteri
morda še ni bil krščen!

Sredi Mirne potok teče,
goni mlinske kamne tri;
če neurje ga vznemiri,
se kar veletok ti zdi.

Gor nad mirno pa kraljuje,
v razvalinah sivi grad;
v srednjem veku nam je vladal,
zdaj brez oken je in vrat.

Da ljudje smo tukaj mirni,
že ime vasi pove;
vendar, če nas kdo izzove,
mu pokažemo zobe!

Kajti smo ljudje ponosni,
ki napredek jim je mar;
vse imamo, kar kdo rabi,
manjka nam samo denar.

Ako kdo še ni oženjen,
nam ne manjka krasotic;
pridi sem, na stara leta
prav gotovo ne boš "stric"!

Pridite in si oglejte
ta prijazni zemski kot;
komur tu se ne dopade,
je priskutnež in falot!

Besedna uganka

Pobožen mož je s črko "m" na sredt,
(a marsikateri je le časa tat!)
če črko "p" ima pa za sredinec,
gorje! - za vislice je kandidat!

(- rešitev v 2. številki)

Pesem je spesnil dr. Janez TOMINEC

IZ GRAJSKE KRONIKE

Majnard grof Mirenski ♦ Meinhardus de Nideke

Prvič se pojavi v listinah ime grofov Mirenskih (de Nideke) med leti 1167 in 1180, ko je Majnard grof Mirenski poklonil stškemu samostanu dve kmetiji "ob Temenici", kje natančno, se ne da določiti. S tem je dokazano, da so grofi Mirenski že stolovali na gradu Mirna v tem času in da so morali imeti že veliko prej tu stalno bivališče.

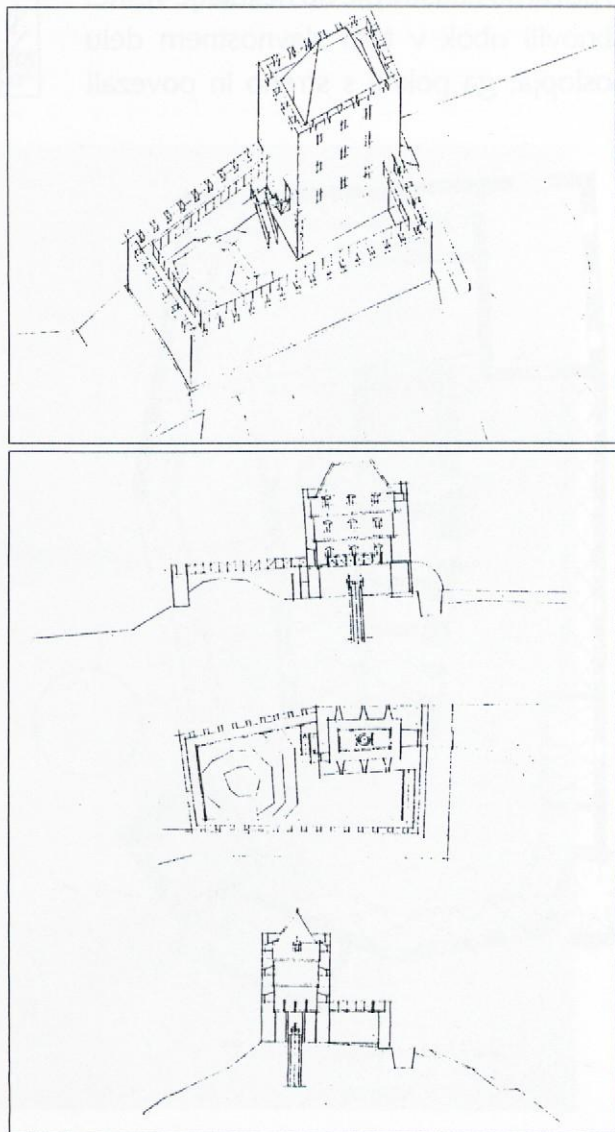
Ponuja pa se še ena primerjava, s katero se da določiti dovolj natančno omejitev časovnega razpona nastanka kapele na pobočju pod mirenskim gradom, kar izhaja iz prejšnje listine. Marjan Zadnikar uvršča kapelo med preprostejše tovrstne stavbe, ki so imele to prednost pred drugimi, da so bile zasnovane samostojno, ne da bi bile vključene v ostalo tlorisno zasnovo gradu in so se tako svobodno oblikovale. Primerja jo s kapelo sv. Katarine v Šumberku, ki je danes vaška podružnica, prezidana nekdanja grajska kapela gradu Šumberk, ohranjena pa so še vedno stilistična znamenja njenega nastanka iz 12. ali 13. st. Majnard-Šumberški (Meginhardus de Sconeberge) se pojavlja v listinah kot grof Šumberški od leta 1141 do 1170. Zelo je zapeljiva domneva, da je to isti Majnard, ki je poklonil stiški opatiji dve kmetiji v Temenici ali ob njej in se omenja med leti 1167 in 1180 tudi kot grof Mirenski. Mirenski grofi s svojimi posestvi niso segali v dolino Temenice, za Šumberk pa je že celo Valvasor zapisal, da leži na območju reke Temenice (ligt auf dem Boden, so insecemein die Temenic genannt wird). Tako je Majnard Mirenski le iz tega premoženja lahko dal dve kmetiji stškemu samostanu. Če je temu tako, potem mu lahko prisodimo zidavo obeh kapel, na Mirni in Šumberku, ker sta tako po izgledu na obeh grafikah pri Valvasorju, kakor po raziskavah Marjana Zadnikarja tipološko sorodni. Majnard grof Šumberški je dal sezidati kapelo sv. Katarine v Šumberku še kot Šumberški grof po letu 1141, po letu 1167 pa tudi mirensko kapelo kot grof Mirenski. Čas nastanka bi tedaj bil po letu 1167 in pred letom 1180, ko ime Majnard izgine iz listin. S tem je čas nastanka obeh kapel zelo ozko določen sredi 12. stoletja ali pa za Mirno sedemdeseta leta 12. stoletja v časovnem zamiku 13 let. To potrjuje tudi slogovna razlika obeh kapel, ki izhaja iz upodobitev; Šumberška je starejša, bližja zgodnejši romanski, Mirenska pa romanska, bližja zrelejši romaniki.

(se nadaljuje)

Gradivo:

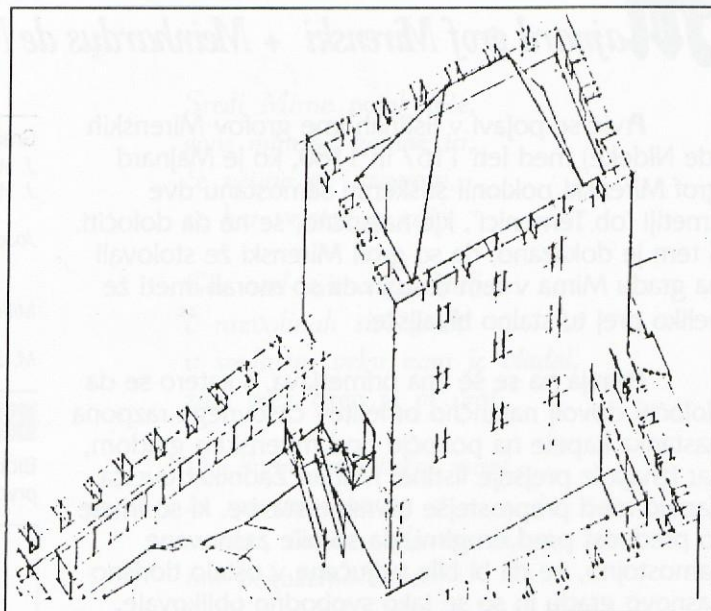
J. W. Valvasor: *Die Ehre des Herzogtums Krain*, XI, 379;J. W. Valvasor: *Topographia Ducatus Carnioliae Moderne*, 1679, list 158 in 218;Jože Grebenc: *Gospodarska ustanovitev Stične ali njena dotacija leta 1135, Samostan Stična 1973*, str. 182;Milko Kos: *Gradivo za historično topografijo Slovenije*, I., str. 369; II., str. 629-631;M. Zadnikar: *Romanika v Sloveniji*, Ljubljana 1982, str. 515

Bibiana MUHUČ, studentka 4. letnika arhitekture, si predstavlja prvo najstarejšo obliko gradu kot trdno hišo takole:

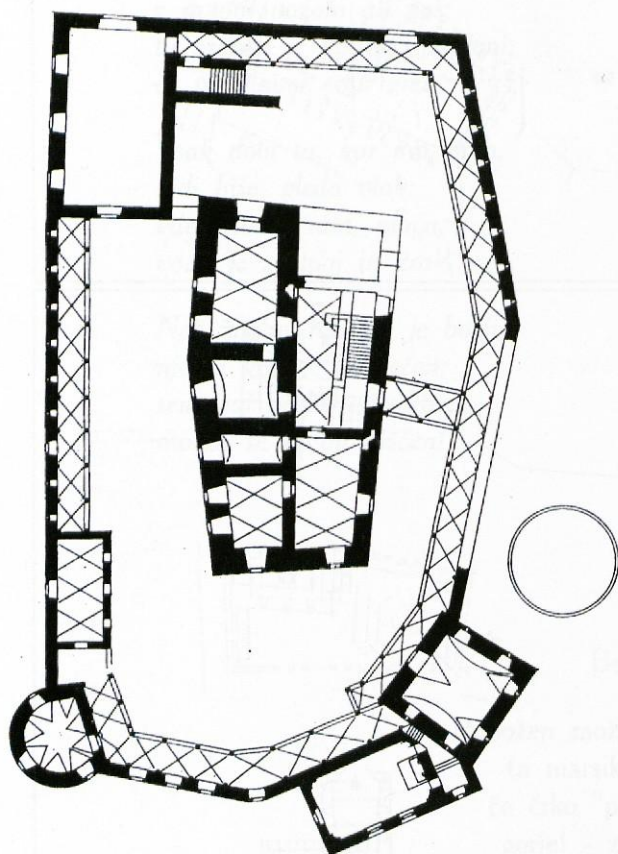
OBNOVITVENA DELA

Poleti leta 1992 nam je uspelo urediti temelje jugovzhodnega okroglega stolpa in na novo pozidati klet in visoko pritličje. Pri tem smo se prepričali, da bi le v celoti pozidan stolp vrnili grajskemu objektu nekdanjo ustrezno lepoto in fasadni izgled, primeren okolju v katerega je postavljen in je viden iz osrednje razgledne točke mirenskega mostu, za katero je bil tudi postavljen. Zato smo se odločili, da bomo pozidali še tretjo etažo in požarno nadstropje do nekdanje višine, obnovili obok v tem slavnostnem delu poslopja, ga pokrili s streho in povezali

vzhodni trakt s severnovzhodnim stolpom in tako dokončno izoblikovali zunanji izgled tega dela gradu ter ga tudi primerno utrdili.

S tem smo nakazali tudi prihodnji poseg iz dvoriščne strani. Prav v tem, vzhodnem delu gradu je bil sistem arkadnih hodnikov najbolj razgiban in zato najlepši del zgodno baročne prezidave gradu. Pri okoliških prebivalcih smo se že pozanimali, če bi bili pripravljeni vrniti na grad ostanke nekdanjih arkad, v kolikor jih še niso pri svojih gradnjah porabili. Moramo zapisati, da je bil uspeh izjemen in da so vsi, ki jih imajo, privolili, če bi se res arkade vzdale na svoja nekdanja mesta. Doslej jih še nismo pobrali, ko pa bodo zbrane na gradu, bomo tudi velikodušne darovalce poimenovali. Tako bi bilo mogoče vso vzhodno partijo arkad v celoti obnoviti. S tem bi bil grad Mirna v svojem najlepšem delu rešen in vrnjen svoji prvotni estetski obliki z izvirnimi stavbnimi elementi, kar je več kakor razveseljivo in v smislu ohranjanja kulturne dediščine tudi obvezno.

1 0 1 2 3 4 5 10 15 20m

MIRNA

UREJANJE OKOLICE

Na začetku februarja letos smo se resno začeli pripravljati na drugo etapo gradnje jugovzhodnega polkrožnega stolpa. Vedeli smo, da bomo potrebovali veliko količino klesanega kamna, zato smo se odločili, da bomo očistili še edini preostali del zasutega dvorišča na južni strani srednjega dela gradu, kjer smo pričakovali še nekaj ostankov porušenega zidu, ki so se slučajno skrili pod naraščajoči grušč ob steni.

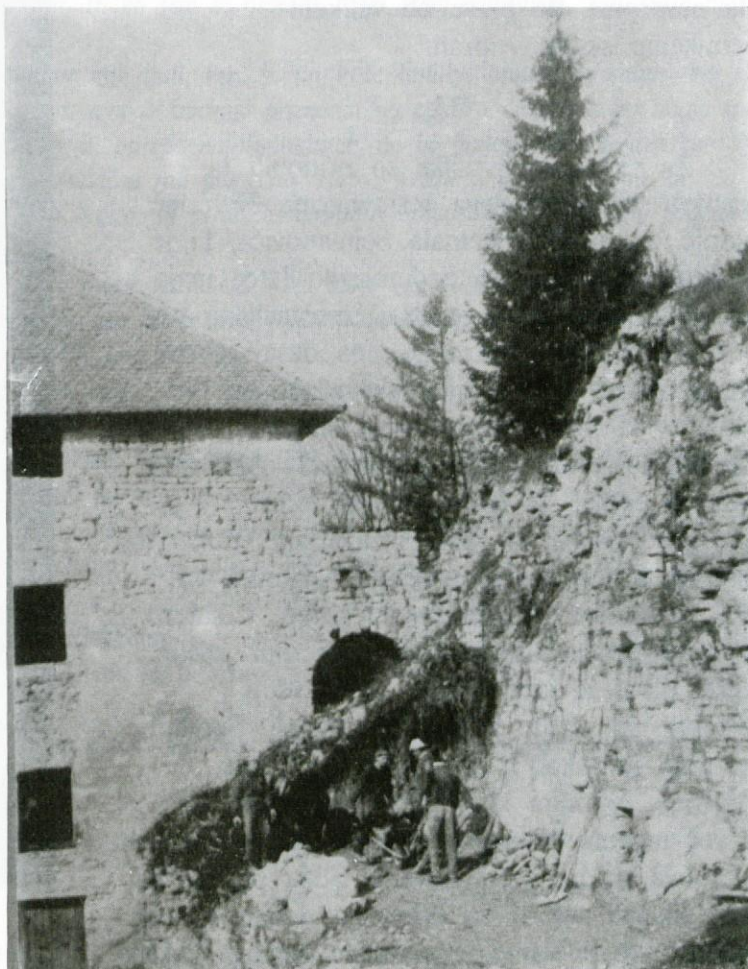
Naše pričakovanje je bilo upravičeno, iz ruševin smo naluščili kar nekaj kubikov kamna, pa tudi prehod med južnim in zahodnim dvoriščem se je tako odprl.

V spodnjem, zasutem delu zidu južne stene takoimenovane trdne hiše so se pokazali tudi načini gradnje in drugi zgodovinski sledovi, ki bodo, ko bodo očiščeni tudi notranji zidovi trdne hiše, dali določena izhodišča za točnejšo datacijo nastanka tega dela gradu.

speča Lepotica

Čistili pa smo tudi neposredno okolico: zatirali akacijo, srobot in plevel, posekali goščavo ob zgornjem delu proti oglatemu stolpu na vzhodni strani in s tem odprli možnost širšega posega v grajsko okolico.

Prav v tem delu bomo tudi poizkusili z arheološkimi posegi ugotoviti nekatere zidove, ki nas zelo zanimajo. Poiskali smo tudi vsa nahajališča večjih klesancev in jih zvozili na gradbišče. Tako se nam grajska ploščad vedno bolj odpira kot posebej zanimiv lepotni prostor za urejanje parkovnih površin okoli gradu.

NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Letos bo slavila šentrupertska župnija 600 letnico utemeljitve trške zasnove, ko so bili leta 1393 postavljeni temelji današnjemu zvoniku in je bil zgrajen okrog cerkve tabor proti Turkom. Da bi se spodobno oddolžili spominu tem pomembnim zgodovinskim dogodkom, so se odločili, da bodo med drugim restavrirali sliko sv. Ruperta pred sv. Trojico, ki jo je za šentrupertsko cerkev naslikal naš najboljši slikar v 2. pol. 19. st. Janez Wolf leta 1866. Na sliko je bil že sam zelo ponosen in jo je smatral za eno svojih najboljših del, zato jo je tudi izpostavil na ogled javnosti v svojem stanovanju v Ljubljani, predno jo je odpeljal v Šentrupert. Slika je zaradi razmer katerim je izpostavljena (vlaga, dim od sveč, prah, premikanje) dotrajana in je bila nevarnost, da bi se ob velikem premikanju sesula v prah.

SI

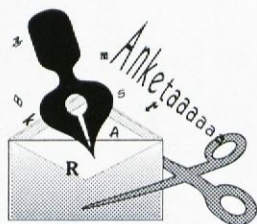
Za restavriranje slike so pridobili ta trenutek najuglednejšega restavratorja Narodne galerije v Ljubljani Kemala Selmanovića, ki je za minimalno denarno nadomestilo letos maja sliko restavriral. Slika je zdaj izpostavljena v ž. c. Sv. Ruperta v Šentrupertu na desni strani oltarja. Nazaj je pridobila vse nekdanje kvalitete, ki jih je vanjo vtisnil slikar: premišljeno kompozicijo, na drobno oblikovane figure z detalji, ki so vsaka zase prava umetnina. Osebe so rahlo idealizirane, razen Sv. Ruperta s portretnimi potezami. Zgornji del slike je obsijan z zlatorumeno barvo, v katero so premišljeno vkomponirani rahli toni zelene, rdeče, plave in oker barve, da v celoti občutimo še vedno romantičen nadah. Spodnji del slike je slikan v temnejših tonih kot nasprotje zgornjim svetlejšim. Posamezne tone ni več mogoče natančno razločiti, ker je prav ta slika bila močno poškodovana. Slika predstavlja pravi likovni zaklad za Mirensko dolino iz tega obdobja, ko je vanjo le s težavo prodrlo kakšno znano ime likovnega oblikovalca.

Janez Wolf, Sv. Rupert pred sv. Trojico v šentrupertski župnijski cerkvi iz leta 1866.

ANKETNI UTRINKI

Na novoletno anketo o upravičenosti glasila Speča lepota se je odzvalo lepo število naročnikov. Toliko jih nismo pričakovali, le redki so, ki se jim ni zdelo odgovoriti.

Med pravimi poverjeniki našega glasila pa se je znašla g. Marjana Kramar iz Mirne s svojo sestro Pepco Kramar. Poiskali sta širom po Sloveniji razkrojene Mirančane in naknadno poslali kar štirinajst novih naslovov. V zahvalo smo vsem poslali prvo in drugo številko naše Speče lepote.

Pregled odgovorov na vprašalni dopisnici je ponudil nekaj zelo duhovitih domislic piscev, zato bomo v naslednjih številkah najbolj zanimive objavili. Za prvo objavo pa smo izbrali pismo Janeza Kolenca iz Gotne vasi. Je pravi Mirenčan, poznali smo ga pod imenom Klopčarjev Žan, škoda, da ne potrebuje psevdonima, to ime bi bilo zanj zelo primerno, ker se tako prijetno sliši. Pismo je prava literarna umetnina, zato ga bomo v celoti objavili. Gospodu Kolencu pa se zanj lepo zahvaljujemo.

Dragi gospod doktor!

Zvelikim velikim presenečenjem sem prejel Vaše pismo. Bil sem tako prijetno presenečen, da sem nekaj časa samo strmел v pismo in mislil, da gledam v prikazen. In ko sem se osvestil, Vam takoj odpisujem, zato bodo moje misli malo razmetane, toda iskrene.

Najprej: Hvala lepa za čestitke. Na to ne dam kaj dosti, ker...ne na Vaše čestitke, ampak priznanja, ker jih dado politiki, ki nimajo pojma o tem, kar nagrajujejo, ampak izrekajo priznanja na pobudo drugih, ti pa imajo spet druge špekulacije. Saj poznate tako muziko. No, star je, pa mu napišimo listek, da bo fantek vesel, preden bo zapustil to solzno dolino. Dado ti denarja za slabo mesečno /ali poprečno/ plačo., s tem si kupi liter vina in klobaso... Bolj bi bil vesel, če bi mi omogočili izdati knjigo, ki bi nosila naslov Trdinova nagrada ali kaj podobnega. O tem bi lahko govorila ustno.

Večkrat sem premišljal o Vas in gradu. Nisem mogel razumeti, kako more kdo tako ljubiti, da žrtvuje prav vse za obnovo tega, kar ljubi, pa je razrušeno. Nekoč sem bil že pod gradom, da bi Vas obiskal, pa nisem, ker sem se bal motiti. Kar se tiče Mirne, mislim, da sva si kar sorodna. Rad bi izdal roman, pa ni denarja, ki se dogaja deloma tudi na tem gradu, /le obisk razvalin/, tu sem nekoč dobil tudi dve kavki, ki jima je bilo ime Kati, eno mi je ukradl Uhernik, drugo pa ustrelil Italijan. Mislim, da je bila prav Kati prva italijanska žrtev. /Seveda na Mirni/. O tem imam tudi zgodnico za otroke v pripravljeni knjigi, ki naj bi jo izdala založba Mladika v Ljubljani, pa ker ni bilo subvencije, sem jo umaknil. Drugače sem hodil na ta grad kot otrok po Ančko, ki je bila domača pri Celarjevih, kjer sem rasel. Ta je namreč domovala na levem delu gradu. Tudi z varuhom Andrejem Celarjem sem bil v tem gradu tik pred vojno, preden ga je vsega obnovil. Dal mu je nov grušt, vojna pa je vse uničila, oziroma pamet proletarska. Kakšne slike in knjižnica... Človek se še zgroziti ne more ob taki neumnosti.

Grad je simbol Mirne kot ljubljanski grad za Ljubljano.

Rad bi Vam pomagal, samo ne vem s čim. Ali mi ne bi sporočili, kdaj boste na gradu, pa bi prišel in bi se pogovorila?

Za konec pa: Mirenčana sva, pa me le ni treba tako galantno vikati in morda celo onikati. Bi se dalo glasilo prodajati in razširiti?

Vprašanja.

Pozdrav in hvala lepa

Janez Kolenc
Gotna vas 51
Novo mesto 68000

POBUDE, PODLISTEK . . .

Prihodnosti nima nobeno zlo !

Na severni steni pravokotnega stolpa na gradu Mirna, tik ob poti, ki vodi na ploščad kneginje Eme, so postavili občani krajevne skupnosti Mirna spominsko ploščo z zapisom:

V PRIPRAVAH ZA RAZVOJ LJUDSKE VSTAJE
JE BIL SEPTEMBRA 1941 V MIRENSKEM GRADU
SESTANEK KRAJEVNIH AKTIVISTOV OF
IN TOVARIŠEV IZ VODSTVA OF, MED KATERIMI JE BIL
TONE TOMŠIČ, ORGANIZACIJSKI SEKRETAR CK KPS.
TEMU AKCIJSKEMU SESTANKU JE SLEDILA
USTANOVITEV TERENSKEGA ODBORA
OF NA MIRNI. BOJ PROTI OKUPATORJU
JE NAJŠIRŠE ZAJEL KRAJANE

Ob štiridesetletnici
kumunistične partije Slovenije
Mirna, 5.6.1977

Občani krajevne skupnosti
MIRNA

Spominska plošča na
severni steni stolpa na
gradu Mirna, predno so jo
zlikovci razbili.

Že od Rimljanov sem se evropski narodi trudijo, da bi zgodovinsko vedo spravili na tako višino raziskovanja, da bo vsak zgodovinar obvladal splošna in posebna zgodovinska dejstva, največ pa je vreden pogled na problem zakonitosti zgodovinskega dogajanja sploh. Le kako naj to stori, če bo zgodovinske zgodbe sestavljal iz svojih spominskih pomot ali pa iz pomot drugih. Da bi se temu ognil, potrebuje trdne zgodovinske vires, ki mu služijo kot dokazi. Lastnost takega vira je dobila tudi Plošča takoj, ko je bila postavljena.

Sredi marca letos se je nekomu zazdelo, da tega zgodovinskega dokaza ne potrebujemo in je ploščo razbil. S tem je seveda dokazal, da ne ve, da se je dogodek vseeno vršil in ga je zaznamoval čas. Že Rimljani so napisali, da je zgodovina učiteljica življenja. Kakšno življenje pa lahko pričakujemo v bodoče, če bomo samo razbijali in ne gradili. Že večkrat smo na vse načine prosili krajanje in obiskovalce gradu, da naj nehajo razbijati in delati škodo, saj vendar z nečloveškimi napori skušamo ta dragoceni zgodovinski objekt za vsako ceno ohraniti sebi in potomcem. Iz zla ne izhaja nobena dobra prihodnost!

podlistek

Dajemo vam na znanje, vse osebe v našem novem podlistku so resnične, le v drugem zgodovinskem obdobju so.. Pišite nam, če se boste prepoznali, odgovorili vam bomo ali pa tudi ne. Pač tako, kot bomo prav tedaj razpoloženi. Želimo vam razburljivo in veselo branje...

Škandalozna madame v zelenem

Madame je bila prava koketa. Majhne, drobne postave, rdečih las, bele polti z drobnimi pegicami (ki jih je uspešno prikrivala s pudrom), z znamenjem na licu.

In imela je zelene oči, zato je tej barvi, zeleni vse podrejala. Vse je bilo zeleno, zares včasih je v tem pretiravala!

V smaragdno zeleni obleki je počivala na svilenem zelenem počivalniku v svojem salonu. Na roki je imela prstan z velikim smaragdnom (darilo prvega ljubimca, ki je imel rudnike v Južni Ameriki), v ušesih sta se ji gugala dva čudovita uhana, etruščansko delo in imela je navado reči, da je po izgledu in slogu življenja prava Etruščanka.

To jutro je srebala svojo prvo skodelico močnega zelenega čaja ob zeleni malahitni mizici. Pisala je ljubavno pismo z zelenim črnilom na zelen papir, njeni začetnici sta bili vtisnjeni v zlati barvi.

Ljubila je zgodnja jutra. Takrat je bila vedno sama in še v jutranji halji, seveda zeleni - japonski kimono, se je sprehodila po vrtu in si odrezala svežih vrtnic za k zajtrku.

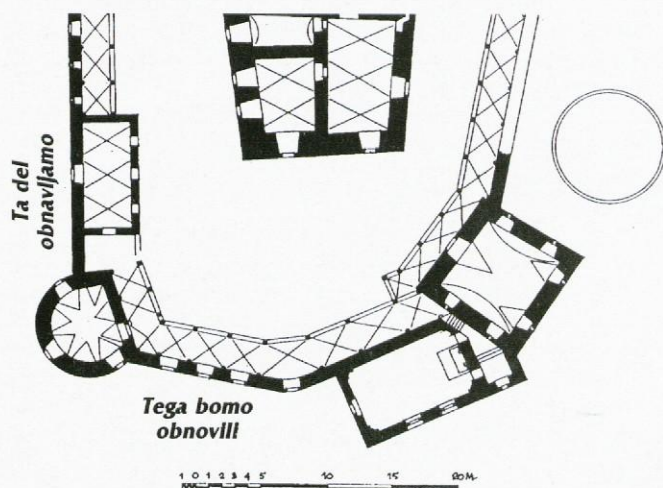
• se nadaljuje

Pogled na okrogli grajski stolp in del arkad iz dvoriščne strani-proti jugu

Pred požigom gradu leta 1935

Pogled na okrogli grajski stolp in del arkad iz dvoriščne strani-proti vzhodu

Revijo
Speča lepota

izdaja restavrator gradu dr. Marko MARIN
oblikovanje: Ada POKLAČ in Dušan WEISS

Ljubljana, november 1993

728
SPEČA 1993

KNJIZNICA H. JARČA
Posebne zbirke

200819953, 1

COBISS c

